

DOI: 10.15276/ETR.03.2024.6
DOI: 10.5281/zenodo.12692425
UDC: 657
JEL: M41, L86

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІТ-КОМПАНІЙ ТА ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF IT COMPANIES AND BASIS OF ACCOUNTING IN UKRAINE

Nataliya A. Mamontova, DEcon, Professor
Ostroh Academy National University, Ostrog, Ukraine
ORCID: 0000-0002-2477-6335
Email: nataliya.mamontova@oa.edu.ua

Maria O. Tataryn
Ostroh Academy National University, Ostrog, Ukraine
Email: mariia.tataryn@oa.edu.ua

Received 21.03.2024

Мамонтова Н.А., Татарин М.О. Особливості організації ІТ-компаній та основи здійснення обліку в Україні. Науково-методична стаття.

В статті розглянуто питання розвитку ІТ-галузі в Україні, їх вплив на економіку держави та заходів стимулювання залучення інвестицій через ІТ-сектор. Досліджено основи організації діяльності ІТ-компаній та процесу обліку відповідно до сучасних умов. На основі дослідження було здійснено узагальнення щодо розподілу ІТ-компаній відповідно до особливостей господарської діяльності, було виокремлено дві моделі ведення бізнесу – продуктова та сервісна. Також приділено увагу обліковій політиці компанії та тим аспектам, які потрібно розглянути при організації здійснення обліку такого виду підприємств, а саме: визнання основних засобів та нематеріальних активів, визначення собівартості послуг. Окрім того було приділено увагу такому важливому питанню, як оподаткування. Як саме здійснюється оподаткування, які пільги та послаблення в податковому тягарі пропонуються для бізнесу в даній галузі.

Ключові слова: ІТ-продукт, ІТ-послуга, продуктова та сервісна компанія, облік

Mamontova N.A., Tataryn M.O. Features of the Organization of it Companies and Basis of Accounting in Ukraine. Scientific and methodical article.

The article deals with the development of the IT industry in Ukraine, its impact on the economy of the state and measures to stimulate investment through the IT sector. The basics of organizing the activities of IT companies and the accounting process in accordance with modern conditions are investigated. On the basis of the study, the author generalizes the distribution of IT companies according to the specifics of economic activity, and distinguishes two business models – product and service. Attention is also paid to the accounting policy of the company and the aspects that need to be considered when organizing the accounting of this type of enterprise, namely: recognition of fixed assets and intangible assets, determination of the cost of services. In addition, attention was paid to such an important issue as taxation. How exactly is taxation carried out, what benefits and tax relief are offered to businesses in this industry.

Keywords: IT product, IT service, product and service company, accounting

З апит на єдиний інформаційний простір для роботи будь-якої установи, організації чи підприємства стає ознакою цифрової епохи, внаслідок чого вітчизняний ринок ІТ-послуг стрімко розвивається. Відповідно, молодий вид діяльності для України стає важливим елементом розвитку, як прогресивної й сучасної держави та задає тенденцію в державі культури підтримки, розвитку та залучення інвестицій в місцевий бізнес. Тому постає питання важливості особливостей функціонування їх в економічному просторі та здійснення їх обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питання особливостей організації діяльності ІТ-компаній в Україні та здійснення їх обліку відповідно до сучасних норм розглядали такі науковці, як: О. Лаговська, Г. Лоскоріх, Є. Швець, Л. Кемарська, Т. Пономарьова, І. Грабчук, І. Замула.

Метою статті є вивчення та дослідження організації діяльності ІТ-компаній в Україні та особливостей здійснення бухгалтерського обліку в них.

Виклад основного матеріалу дослідження

Останнє десятиліття стало справжнім бумом розвитку ІТ-сфери на території України. ІТ – це одна з провідних індустрій української економіки на цей час, обсяги якої зростають кожного року. За статистичними даними в останні 6 років частка експорту комп'ютерних послуг з 1,8% зросла до 3,5% у ВВП. Тобто, якщо розглянути всі послуги, які Україна експортує на зовнішній ринок, 40% з них – це будуть ІТ. При цьому 2% зайнятого населення країни працює в даній сфері.

Однак, ні що не оминуло повномасштабне вторгнення. У 2023 році стали помітними наслідки війни й в діяльності ІТ сфери (рекрутинг, фінансовий стан, ділова активність). За стати-

стичними даними, які наведена на рис. 1, у четвертому кварталі 2021 року відбувся пік ІТ-активності, що досяг рівня 2,1 млрд доларів США, темпи зростання даного бізнесу лише набирали оберти та прогнозувалося збільшення, однак події

лютого 2022 року все змінили. З того часу рівень експорту ІТ послуг зменшувався та досяг відмітки 1,7 млрд. дол. США, тобто рівень зменшення виручки сягнув 20%.

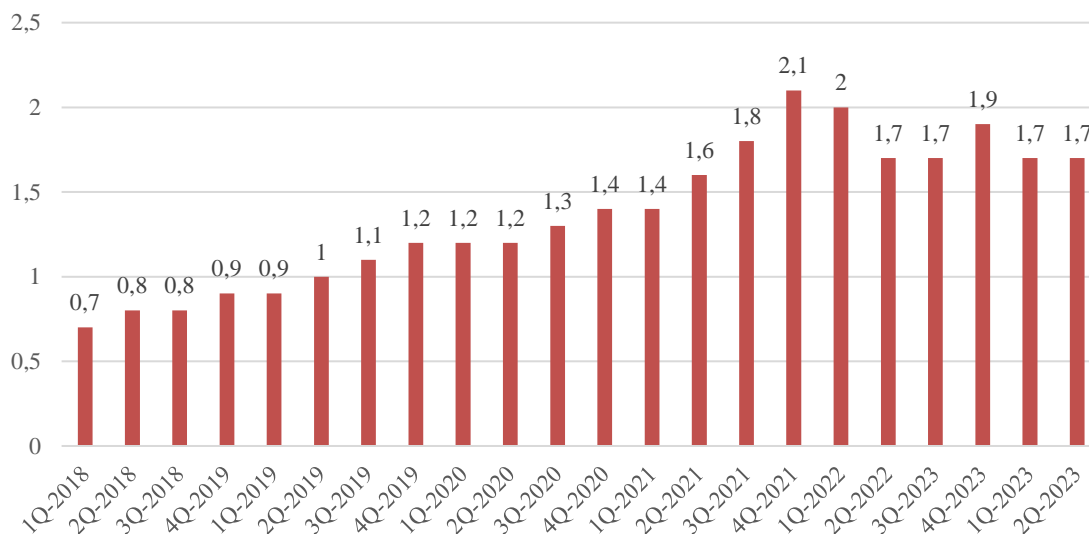

Рисунок 1. Експорт ІТ-послуг України, млрд. дол.
Джерело: складено авторами за матеріалами [3]

І хоча на рис. 2 відображено, що частка досліджуваного сектору в загальному експорті послуг та товарів України зросла з 8,8% до 13,4%, однак наразі обсяг експорту далекий від очікуваних довоєнних обсягів. Варто зауважити,

що зростання, яке відображене на рис. 2 спричинене значним падінням внеску агропромислових товарів у загальну суму експорту.

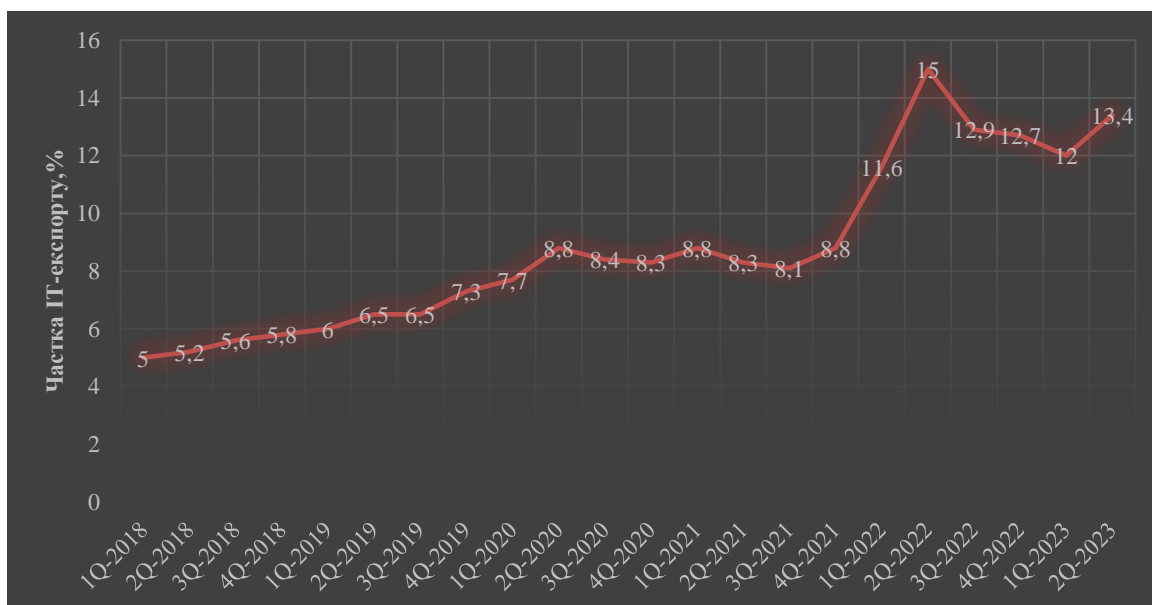

Рисунок 2. Частка ІТ у структурі експорту, %.
Джерело: складено авторами за матеріалами [3]

ІТ-сфера є відносно молодю для нашої держави, а тому багато аспектів обліку є недосконало вивченими, спірними та непостійними, оскільки постійно відбуваються певні законодавчі зміни щодо даної сфери.

Однак, основні положення для здійснення послідовного, повного та достовірного обліку залишаються ідентичними, як і для підприємств всіх інших галузей. А саме:

- вибір організаційно-правової форми;

- визначення КВЕД, перелік яких можна знайти на сайті Держкомстату;
- дослідження та вибір системи оподаткування (загальна чи спрощена) та всіх податкових пільг та послаблень;
- складання облікової політики.

Кожен з вище перелічених пунктів є важливим на першочерговому етапі розвитку підприємства, оскільки в майбутньому або ускладнить ведення бухгалтерського обліку або навпаки його полегшить. Однак, для нас особливим питанням є облікова політика. Оскільки саме вона є важливим елементом для достовірного ведення обліку, відображення фінансових результатів, прийняття управлінських рішень, які базуються на обліковій інформації.

Для ІТ-сфери в обліковій політиці варто детально розглянути декілька моментів: визначення вартості основних засобів та нематеріальних активів. Основна діяльність даної сфери пов'язана на використанні інформації, тобто будь-яка інформація може бути визнана як НМА. Адже основна частина бізнесу в ІТ-галузі побудована на володінні інформацією і виступає вартістю бізнесу. А тому має бути правильно визначений підхід до визнання та оцінки ОЗ та НМА, що впливає на вартість компанії та здійснення бухгалтерського й податкового обліку.

Ще одним моментом, який впливає на ефективність бізнесу, визначення фінансового результату та правильність складання звітності – це визначення собівартості послуг та ступеню їх завершеності, що має бути згадано в обліковій політиці такого виду бізнесу. Тому важливо розкривати питання групування витрат та розрахунку собівартості. Основні моменти, які варто відобразити в обліковій політиці й будуть стосуватися витрат та собівартості послуг чи продукту ІТ-компаній відображені в П(с)БО 16 «Витрати».

Дослідження вітчизняного досвіду діяльності ІТ-компаній дає нам можливість виокремити дві основні моделі ведення даного виду бізнесу – продуктова та сервісна [13]. Від того, яку модель ведення бізнесу вибирає компанія, залежить облік результатів діяльності та визначення їх собівартості.

Продуктова компанія. Такого виду бізнес працює над виробництвом свого власного продукту протягом тривалого часу. До найбільш відомих компаній в даній ніші можна віднести Google, Apple, Microsoft, Ajax System. Продуктові компанії зосереджені на розробці ІТ-продукту з подальшим його використанням та продажу. З облікової думки, новостворене програмне забезпечення ми розглядаємо як нематеріальний актив. У ПСБО 8 «Нематеріальний актив» вказано, що нематеріальним активом вважається «немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований» [12]. Окрім того, щоб підприємство могло визнати НМА, він має відповідати декільком характеристикам:

- підприємство має намір, технічну можливість та ресурси, щоб НМА можна було довести до стану, коли він придатний для використання та реалізації;
- в майбутньому є можливість отримання економічних вигід від використання або реалізації;
- наявна інформація для достовірного визначення понесених витрат на розробку НМА [12].

Тобто в процесі діяльності ІТ-компанія надає всі вищеперераховані характеристики для свого продукту. А тому результатом діяльності є створення НМА, а всі витрати, які були понесені для його розробки, варто обліковувати за дебетом рахунку 154 «Придбання (створення) НМА» впродовж всього періоду роботи з ним. До основних витрат, які можуть виникати в ході роботи продуктової компанії над новим проєктом, можемо віднести:

- витрати на заробітну плату (Дт 154 «Придбання (створення) НМА» – Кт 661 «Розрахунки за заробітною платою»)
- витрати матеріалів (Дт 154 «Придбання (створення) НМА» – Кт 20 «Виробничі запаси»)
- амортизація ОЗ, які використовуються при розробці (комп'ютерне обладнання) ((Дт 154 «Придбання (створення) НМА» – Кт 131 «Знос основних засобів»)
- інші витрати, які пов'язані з доведенням ІТ-продукту до стану коли його можна експлуатувати (Дт 154 «Придбання (створення) НМА» – Кт 23 «Виробництво»).

В бухгалтерському обліку будь-якого підприємства створення та визнання витрат не є кінцевим етапом, надалі нам потрібно ввести в експлуатацію новостворений продукт. Здійснюється ця операція наступним бухгалтерським проведенням - Дт 125 «Авторське право та суміжні з ним права» - Кт 154 «Придбання (створення) НМА».

Наступним кроком після введення в експлуатацію підприємства може бути:

- 1) продаж прав на використання ІТ-продукту (за такої умови компанія буде отримувати роялті);
- 2) продаж розтиражованих копій продукції, як товару. За такої умови має бути обов'язково сформована собівартість.

Сервісна компанія. Наступні типи компаній, які будуть згадуватися, відносяться саме до цього виду, їх особливістю є те, що не вони є кінцевими споживачами продукту, який створили. Тобто, можемо стверджувати, що облік в сервісних компаніях буде здійснювати за одним і тим самим принципом.

Аутсорсингова компанія. Вона спеціалізуються саме на розробці програмного забезпечення під певного користувача. Тобто, клієнтами аутсорсингової компанії в ІТ є бізнес, який не пов'язаний з даною сферою та не є кінцевим споживачем створеного продукту. Саме в даній ніші найбільше розвиваються українські компанії. Такого виду компанії в ІТ ми можемо класифікувати, як

підприємств, які виконують певну роботу під замовлення клієнта. Тобто, за такої ситуації всі понесені витрати ми збираємо на рахунок 23 «Виробництво».

В загальному в процесі роботи можуть виникнути такі витрати:

- витрати на оплату праці;
- витрати на соціальні заходи;
- амортизація ОЗ;
- матеріальні витрати;
- витрати на відрядження.

Основна відмінність між продуктовою та сервісною компаніями в тому, що на аутсорсі не створюють продукт, який надалі реалізується, а надається послуга з розробки такого програмного забезпечення. А тому не формується новий актив, а відбувається його передача, що супроводжується визнанням доходу (Дт 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» – Кт 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг») та списанням собівартості (Дт 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» – Кт 23 «Виробництво») [1].

Аутстаф. Даний вид почав розвиватися саме після повномасштабного вторгнення, оскільки ринок був насичений робочою силою та не всі компанії могли повною мірою надати працівникам роботу. Аутстаф базується на «оренді» працівника третій компанії. Наприклад, компанія не вкладається в обумовлені терміни для здачі проєкта, потрібна додаткова робоча сила, однак часу для рекрутингу немає і в такому разі третя компанія «орендує працівника» в іншій, за таких умов член команди залишається співробітником української компанії, але на цей момент працює за умовами роботи та правилами третьої сторони (не залежно від країни). При цьому компанія, як і у випадку з аутсорсингом, не буде оприбутковувати кінцевий актив на свій баланс, а лише формує всі витрати з цієї послуги на рахунок 23 «Виробництво», які згодом після оформлення акта виконаних робіт списуються на собівартість реалізації послуг: Дт 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» – Кт 23 «Виробництво».

Консалтингові ІТ-компанії. Їх діяльність зосереджена на впровадженні готової технології у фірму-клієнта. Тобто даний вид бізнесу не створює власний продукт та не розробляє його для третьої сторони, а лише працює з готовими технологіями.

Особливим є останній, оскільки це не окрема ІТ-компанія, а лише певний підрозділ в середині іншого підприємства. Коли ми говоримо про багатомільйонний бізнес, який постійно вдосконалюється та прогресує, для нього не вигідно на постійній основі використовувати аутсорс, в такому випадку краще створити ІТ-відділ, який буде повністю закривати всі їх потреби.

Окрім того, в здійсненні обліку в ІТ-компаніях потрібно розуміти, які первинні документи використовуються в реалізації їх товару або послуг.

Робота з резидентом. Першочергово укладається договір, в якому детально описуються всі умови роботи над проєктом: особливості замовлення, строки виконання та етапи, вартість роботи, права на інтелектуальну власність, відповідальність сторін та умови постачання програмного забезпечення. Важливим нюансом є вказання предмета договору – це або постачання програмної продукції, або надання послуг з розробки програмного забезпечення. Первинний документ, який буде засвідчувати здійснення замовлення та буде підставою для бухгалтерського проведення є акт прийому-передачі. Оскільки законодавчо немає однієї затвердженої форми акту, тому кожне підприємство може на власний розсуд формувати даний документ, єдине, що відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» мають бути обов'язково наступні «реквізити:

- назва документа;
- дата складання;
- назва підприємства, від імені якого складено;
- зміст, обсяг та одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, які відповідальні за здійснення господарських операцій та за їх правильне оформлення;
- підпис, або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарських операцій» [2].

В акті прописується яка програмна продукція постачається, або які послуги надані замовнику відповідно до договору. Залежно від замовлення, одиницями виміру в акті можуть бути – або години роботи (використовуються зазвичай в аутсорсингових компаніях або аутстафі) або послуги (зустрічається зазвичай у договорі з продуктовою компанією, яка реалізовує продукт).

Співпраця з нерезидентом. Саме завдяки можливості співпраці наших ІТ-спеціалістів із закордонними замовниками дана сфера набрала таких масштабів в Україні, тому такий вид співпраці є досить широко поширений серед компаній та ФОП. Основою в роботі з контрагентом-нерезидентом є ЗЕД-договір. В ст. 6 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» вказано, що «при експорті послуг ЗЕД-договір може укладатися шляхом прийняття офіційної публічної пропозиції про угоду (оферти), шляхом обміну електронними повідомленнями, або шляхом виставлення рахунку – інвойсу» [10]. Останній варіант - є найбільш зручний та простий у ЗЕД-сфері.

Правильно сформований інвойс, тобто такий, який відповідає вимогам первинного документа, в повній мірі розкриває інформацію про господарську операцію й є оплаченим в ЗЕД-сфері та замінює три документи – договір, рахунок та акт виконаних робіт. Тому в інвойсі для того, щоб вважався правомірним, має міститися умова, що він є пропозицією укласти договір, а оплата за ним є згодою на дану пропозицію, підтверджує

виконання послуг та їх прийняття замовником, окрім того, це слугує підтвердженням того, що жодна зі сторін претензій одна до одної не мають. Важливо, що оплачений інвойс стає повноцінним первинним документом та не вимагає для підтвердження акту виконаних робіт, що підтверджує Міністерство фінансів та Державна фіскальна служба. Однак, це лише при зовнішньоекономічній діяльності, оскільки при роботі з резидентом України ДФСУ вважає, що інвойс в такому випадку не може бути повноправним первинним документом.

Важливим аспектом діяльності будь-якого виду бізнесу є його оподаткування. На сьогодні в Україні представлено декілька варіантів системи оподаткування ІТ-компаній, так основними з них є загальна та спрощена система. Спрощена система оподаткування представлена 4-а групами, однак найчастіше та найкраще для ІТ-бізнесу обирати 2 або 3 групу. Основні відмінності між цими групами полягають в обсягах доходу (2 група – 843 МЗП, а 3 – 1167 МЗП), кількість працівників (для третьої групи тут немає обмежень, тоді як для другої ця кількість становить до 10 працівників), звітність (2 група – річна, 3 – квартальна), а також важливим моментом саме для досліджуваного сектору є співпраця з нерезидентами, так от для 2 групи ФОП тут є обмеження, адже вони не можуть працювати з нерезидентами, лише з фізичними особами та юридичними особами платниками Єдиного податку, а от в третій групі таких обмежень немає.

Загальна система для ІТ-галузі так само представлена такими податками, як: ЄСВ, Податок на прибуток, ПДФО та ВЗ (утримується з працівника) та ПДВ. Однак, останні 10 років ІТ-сфера не сплачувала ПДВ, адже для того, щоб підтримати розвиток та просування даного виду бізнесу в Україні з 01.01.2013 по 01.01.2023 була застосована пільга, яка звільняла від оподаткування ПДВ операції з постачання програмної продукції та програмною продукцією, плата за яку не вважається роялті. По закінченню дії терміну даної пільги обов'язок сплачувати ПДВ повернувся до всіх представників даної галузі, з чим багато хто з представників не був згодний, адже це вплинуло на вартість послуг ІТ-компаній та ускладнило їх діяльність в плані адміністрування.

Проте держава запропонувала іншу альтернативу для діяльності ІТ-спеціалістів, а саме створення спеціального простору Дія Сіті у 2022 році. Це розроблене середовище, яке створює в середині країни сприятливу атмосферу задля залучення інвестицій, розвитку сучасного бізнесу, лібералізації трудових відносин та захисту вітчизняних та міжнародних стартапів. Особливістю Дія Сіті є розроблена програма податкового тягаря, яка буде сприяти розвитку галузі.

Відповідно до Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» резидентом Дія Сіті може бути «юридична особа, зареєстрована на території України в установленому законодавством України

порядку, незалежно від її місцезнаходження та місця провадження господарської діяльності, яка відповідає всім таким вимогам:

1) здійснює один або кілька видів діяльності, визначених у [11] а також ті, що вказано у її статуті та/або відомостях про неї, що містяться у Єдиному державному реєстрі;

2) розмір середньої місячної винагороди залученим працівникам та гіг-спеціалістам, починаючи з календарного місяця, наступного за календарним місяцем, в якому набуто статус резидента Дія Сіті, кожного календарного місяця становить не менше, ніж еквівалент 1200 євро за офіційним курсом гривні щодо євро, встановленим Національним банком України станом на перше число відповідного календарного місяця;

3) середньооблікова кількість працівників та гіг-спеціалістів юридичної особи (у разі залучення) за підсумками кожного календарного місяця, починаючи з наступного за календарним місяцем, в якому юридичною особою набуто статус резидента Дія Сіті, становить не менше дев'яти осіб;

4) сума кваліфікованого доходу юридичної особи, отриманого за перших три календарних місяці, наступні за календарним місяцем, в якому юридичною особою набуто статус резидента Дія Сіті, становить не менш як 90 відсотків суми її загального доходу за такий період, а сума кваліфікованого доходу, отриманого за кожен календарний рік перебування у статусі резидента Дія Сіті, становить не менш як 90 відсотків суми загального доходу юридичної особи за той самий період (за наявності загального доходу)» [11].

Відповідно до окремих норма Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» встановлено обмеження для набуття статусу резидента Дія Сіті, зокрема: «не може бути резидентом Дія Сіті юридична особа:

1) яка зареєстрована на території та/або відповідно до законодавства іноземної держави;

2) у статутному капіталі якої 25 і більше відсотків прямо або опосередковано належать державі Україна або територіальній громаді;

3) яка має статус неприбуткового підприємства, установи, організації;

4) яка порушила вимоги законодавства щодо розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників та/або подання інформації про структуру власності юридичної особи;

5) прямим або опосередкованим власником часток (акцій) у статутному (акціонерному) капіталі якої є держава, визнана Верховною Радою України державою-агресором, або юридична особа, зареєстрована відповідно до законодавства такої держави, або фізична особа, яка постійно (переважно) проживає у такій державі. Це положення не застосовується у разі здійснення володіння часткою (акціями) у статутному (акціонерному) капіталі через юридичну особу, акції якої перебувають в обігу на фондових біржах згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України (крім випадків реєстрації такої

юридичної особи відповідно до законодавства держави-агресора);

6) у статутному капіталі якої 25 і більше відсотків прямо або опосередковано належать юридичним особам, зареєстрованим у державах, включених Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) до переліку країн, що не співпрацюють у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом;

7) стосовно якої застосовано спеціальні економічні або інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до законодавства України, або визнані Україною міжнародні санкції або яка є пов'язаною особою особи, стосовно якої застосовано такі обмежувальні заходи (санкції);

8) яка визнана банкрутом;

9) яка перебуває у процесі припинення, крім перетворення;

10) яка протягом більш як 30 днів має податковий борг, загальна сума якого становить понад 10 мінімальних заробітних плат (виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня поточного календарного року);

11) яка є постачальником послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, та не виконала вимоги законодавства щодо включення до певного реєстру, постановки на облік, отримання ліцензії чи іншого дозвольного документа (якщо такі вимоги встановлені законодавством як умова надання відповідних послуг);

12) яка здійснює діяльність з організації та/або проведення азартних ігор, крім діяльності з надання послуг у сфері азартних ігор» [11].

Для своїх резидентів середовище окрім особливого статусу, який передбачає лібералізацію трудових відносин, особливого захисту інтелектуального права (оснований на європейській системі набуття та захисту), використання англійського права у справах захисту інтересів та захист від необґрунтованих перевірок.

Важливим для нас, елементом це є спеціальна система оподаткування, яка складається з корпоративного податку 9% (його ще називають податок на виведений капітал, адже при такій системі оподаткування підлягають лише кошти, які виводять з обороту компанії, тобто при реінвестуванні прибуток не оподатковується) або податку на прибуток 18%, тобто резидент може обирати, який податок йому краще сплачувати, за спеціальною ставкою ПДФО – 5%, ЄСВ 22% від мінімальної заробітної плати та ВЗ 1,5%[9].

Ще одним аспектом в діяльності ІТ-компаній, яке розглядається в Дія Сіті є трудові відносини. Зазвичай, для зменшення витрат ІТ-компанії використовували декілька варіантів працевлаштування:

1. оформлення працівників, як ФОП та укладання договору підряду з ними;

2. працевлаштування за трудовим договором;

3. змішане працевлаштування, в даному випадку головні працівники – за трудовим кодексом, а всі інші працівники – ФОП;

4. аутстафінг – даний вид працевлаштування згадувався попередньо, оскільки багато компаній після повномасштабного вторгнення стали використовувати даний вид працевлаштування, коли працівник надається для другої компанії на певний термін для виконання роботи.

В Дія Сіті для резидентів пропонуються альтернативні моделі найму працівників: співпраця з ФОП (відповідно до Закону №1667 у 2024 році витрати на співпрацю з платниками єдиного податку не мають перевищувати 50%, а у 2025 році – не більше 20%» [11]), працевлаштування відповідно до КЗпП та новий вид – GIG-контракт(це «золота середина» між трудовим договором та цивільно-правовим договором ФОП, який зберігає гнучкість цивільно-правових відносин та соціальні гарантії трудового договору.

Висновки

В останні роки відчутний вагомий вплив ІТ-галузі на імідж держави та її зростання частки у ВВП, що лише свідчить про те, наскільки перспективна для країни є дана галузь. Попри негативний вплив на всі сфери економіки повномасштабного вторгнення, ІТ-сектор показав свою гнучкість та мобільність та набирає довоєнних обертів. А тому важливим питання є його адміністрування, оскільки саме облік забезпечує наявність достовірної інформації та керування нею. В ході дослідження ми побачили розподіл компаній в даному секторі на дві групи – продуктові та сервісні. Саме даний розподіл впливає на здійснення обліку, оскільки одні компанії займаються створення власного продукту, а потім можливою його реалізацією, інші зосереджені на наданні послуг по створенню даного програмного продукту для інших компаній, тобто такі собі підрядники у ІТ світі. Безсумнівно, в діяльності будь-якого бізнесу в державі невід'ємним елементом є оподаткування. Так, на даний момент в Україні ІТ-сфера може перебувати на загальній та спрощеній системі оподаткування або стати резидентом Дія Сіті, даний простір розроблений для розвитку сприятливого податкового та правового середовища в країні.

Окрім того, важливим фактором є первинні документи, оскільки дана сфера, по-перше, досить часто працює на закордонний ринок, тобто ми маємо справу із зовнішньоекономічною діяльністю, а по-друге, ІТ-галузь зосереджена на створенні певного активу, який немає матеріальної форми, тобто з НМА. Тому для нас важливими є первинні документи, які будуть відображати завершеність активу та його передачі, особливо в умовах співпраці з закордонним контрагентом.

Abstract

Problem statement. The demand for a unified information space for the work of any institution, organization or enterprise is becoming a sign of the digital age, as a result of which the domestic IT services market is developing rapidly.

The purpose and objectives of the study. The purpose is to study and research the organization of IT companies in Ukraine and the peculiarities of accounting in them.

Presentation of the main material. The last decade has seen a real boom in the development of the IT sector in Ukraine. IT is one of the leading industries of the Ukrainian economy at the moment, and its volumes are growing every year. According to statistics, over the past 6 years, the share of computer services exports has increased from 1.8% to 3.5% of GDP.

However, the basic provisions for consistent, complete and reliable accounting remain identical to those for companies in all other industries. Namely:

- choice of organizational and legal form;
- definition of KVED, a list of which can be found on the website of the State Statistics Committee;
- research and selection of the taxation system (general or simplified) and all tax benefits and exemptions;
- preparation of accounting policies.

For the IT sector, the accounting policy should consider several issues in detail: determining the value of fixed assets and intangible assets. The main activity of this sphere is related to the use of information, that is, any information can be recognized as an intangible asset. After all, the bulk of the business in the IT industry is built on the possession of information and is the value of the business. Therefore, the approach to the recognition and valuation of property, plant and equipment and intangible assets must be properly defined, which affects the value of the company and the implementation of accounting and tax accounting.

The study of the domestic experience of IT companies gives us the opportunity to distinguish two main models of doing this type of business - product and service. Accounting of performance results and determination of their cost depends on which business model a company chooses.

Outsourcing company. They are specializing in the development of software for a specific user. In other words, the clients of an IT outsourcing company are businesses that are not related to this area and are not the end users of the product. It is in this niche that Ukrainian companies are developing the most. We can classify this type of IT company as a contractor that performs certain work on behalf of a client. That is, in this situation, we collect all the costs incurred in account 23 "Production". The main difference between a product and a service company is that outsourcing does not create a product that is subsequently sold, but rather provides a service for the development of such software. Therefore, a new asset is not formed, but rather transferred, which is accompanied by the recognition of income (Dt 36 "Settlements with buyers and customers" – Kt 703 "Income from the sale of works and services") and the write-off of cost (Dt 903 "Cost of works and services sold" – Kt 23 "Production").

Outstaffing. Outstaffing is based on "renting" an employee to a third company. In this case, the company, as in the case of outsourcing, will not recognize the final asset on its balance sheet, but only allocates all expenses for this service to account 23 "Production", which are subsequently written off to the cost of sales of the service after the completion of the act of work performed: Dt 903 "Cost of works and services sold" – Ct 23 "Production".

IT consulting companies. Their activities are focused on the implementation of off-the-shelf technology in a client company. In other words, this type of business does not create its own product or develop it for a third party, but only works with off-the-shelf technologies.

An important aspect of any business is its taxation. Today, Ukraine has several options for taxation of IT companies, the main ones being the general and simplified systems, and the country is currently offering a new space for IT companies called Diia City with a special legal and tax status.

The simplified taxation system is represented by 4 groups, but most often and best for IT businesses is to choose group 2 or 3. The general system for the IT industry is also represented by such taxes as: Unified Social Contribution, Income Tax, Personal Income Tax and Social Security (withheld from employees), and VAT.

Conclusion. In recent years, the IT industry has had a significant impact on the image of the state and its growing share in GDP, which only shows how promising this industry is for the country. Despite the negative impact of the full-scale invasion on all sectors of the economy, the IT sector has shown its flexibility and mobility and is gaining pre-war momentum. Therefore, its administration is an important issue, as it is accounting that ensures the availability of reliable information and its management. In the course of our research, we have seen the division of companies in this sector into two groups – product and service. It is this division that affects the implementation of accounting, as some companies are engaged in creating their own product and then its possible sale, while others are focused on providing services to create this software product for other companies, i.e., they are a kind of contractors in the IT world. Undoubtedly, taxation is an integral element of any business in the country. Thus, at the moment in Ukraine, the IT sector can be on the general and simplified taxation system or become a resident of Diia City, a space designed to develop a favorable tax and legal environment in the country.

In addition, primary documents are an important factor, as this industry, firstly, often works for the foreign market, i.e. we deal with foreign economic activity, and secondly, the IT industry is focused on creating a certain asset that has no material form, i.e. with intangible assets. Therefore, the following are important for us.

Список літератури:

1. Децюра С. Собівартість в ІТ-сфері. Податки & бухоблік, № 80, Жовтень, 2022 | Factor. iFactor. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/october/issue-80/article-122521.html>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
3. Kornyluk R. Розвиток ІТ в Україні: поточна ситуація та перспективи | Блог YC. Market. Блог YC.Market | Дослідження ринку та конкурентний аналіз. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspektivi/>.
4. Кемарська Л.Г. Облік виробництва та реалізації продукції підприємствами ІТ-галузі. Економічний простір. 2020. № 155. С. 50-55.
5. Кемарська Л.Г. Розвиток ІТ-сектору в Україні: перспективи та ризики, особливості оподаткування та обліку. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. С. 104-114.
6. Лаговська О.А., Лоскоріх Г.Л. Облікове відображення операцій з розробки програмного забезпечення в ІТ-підприємствах: напрями удосконалення. EUROPEAN JOURNAL OF ECONOMICS AND MANAGEMENT. 2021. № 7. С. 43-48.
7. Лаговська О.А., Лоскоріх Г.Л. Форми організації бухгалтерського обліку для ІТ-підприємств: проблеми вибору. Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 3 (89). С. 114-118.
8. Самко М. Види ІТ-компаній: переваги та недоліки роботи в них. Lemon.School. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lemon.school/blog/vydy-it-kompanij-perevagy-ta-nedoliky-roboty-v-nyh>.
9. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n8575>.
10. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII : станом на 31 груд. 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>.
11. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.
12. П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»: зат. нак. Міністерства фінансів України від 18.10.1999 №242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
13. Пономарьова Т.В., Мельникова О.П. Проблемы обліку й оподаткування ІТ сфери в Україні. ECONOMICS: time realities. 2019. Т. 5, № 45. С. 100-107.

References:

1. Detsyura, S. (2022). Cost price in the IT sphere. Taxes & accounting. Factor. iFactor. Retrieved from: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/october/issue-80/article-122521.html> [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" No. 996-XIV (1999, July 16). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>[in Ukrainian].
3. Kornyluk, R. IT development in Ukraine: current situation and prospects. YC. Market blog. Market research and competitive analysis. Retrieved from: <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspektivi/> [in Ukrainian].
4. Kemarska, L.G. (2020). Accounting of production and sales of products by enterprises of the IT industry. Economic space. (155), 50-55 [in Ukrainian].
5. Kemarska, L. (2020). The development of the IT sector in Ukraine: prospects and risks, peculiarities of taxation and accounting. Economic Bulletin of Dnipro State Technical University, (1 (1)), 104-114 [in Ukrainian].
6. Lagovska, O.A., & Loskorikh, G.L. (2021). Accounting for software development operations in IT enterprises: directions for improvement. Evropský Časopis Ekonomiky A Managementu, 7(2), 43-48 [in Ukrainian].
7. Lagovska, O., & Gabriella, L. (2019). Forms of accounting organization for IT enterprises: problems of choice [in Ukrainian].
8. Samko, M. Types of IT companies: advantages and disadvantages of working in them. Lemon.School. Retrieved from <https://lemon.school/blog/vydy-it-kompanij-perevagy-ta-nedoliky-roboty-v-nyh> [in Ukrainian].
9. Tax Code of Ukraine [Legal Act of Ukraine] (2010). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> [in Ukrainian].

10. Law of Ukraine On Foreign Economic Activity No. 959-XII (1991, April 16). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> [in Ukrainian].
11. Law of Ukraine On Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine No. 1667-IX (2021, July 15). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> [in Ukrainian].
12. Accounting Standard 8 "Intangible Assets": No. 242 (1999, October 18) approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> [in Ukrainian].
13. Ponomaryova, T.V., & Melnikova, O.P. (2019). Problems of accounting and taxation of the IT sector in Ukraine. *ECONOMICS: time realities*. 5 (45), 100-107 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Мамонтова Н.А. Особливості організації ІТ-компаній та основи здійснення обліку в Україні / Н.А. Мамонтова, М.О. Татарин // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2024. – № 3 (73). – С. 53-61. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No3/53.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.03.2024.6. DOI: 10.5281/zenodo.12692425.

Reference a Journal Article:

Mamontova N.A. Features of the Organization of it Companies and Basis of Accounting in Ukraine / N.A. Mamontova, M.O. Tataryn // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2024. – № 3 (73). – P. 53-61. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No3/53.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.03.2024.6. DOI: 10.5281/zenodo.12692425.

This is an open access journal and all published articles are licensed under aCreative Commons "Attribution" 4.0.